

גליון באר הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

לך לך

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון באר האמונה
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2026

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת לך לך

אמונה ובטחון

- בצאתו מחרן - רק ע"י כחה של אמונה ובטחון ד
- ואח"כ יצאו ברכוש גדול - הצרה והרעה היא הכנה לטובה הגדולה ו
- אתה א-ל ראי - הקב"ה רואה בצרת כל יחיד ויחיד ומצילו י

תפילה

- ישפוך שיחו - אין כוחנו אלא בפה יב

התחדשות

- לך לך - ללכת ממחשבת העבר ולהתחדש כבריה חדשה יד

ספח"ק בת עין

ע"י הבטחון יוכל עמוד בכל נסיון, וגם יצליח למעלה מכל דרך הטבע.

ואברהם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן (יב ד), ונוכל לומר בדרך זה, דהנה כשאמר הקב"ה לאברהם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך, באמת היה קשה לאברהם דבר זה לילך מבית אביו וממשפחתו ומאנשי שלומו ומארץ מולדתו אשר הורגל בה כל ימיו, ובפרט שלא אמר לו בתחילה לאיזה ארץ ילך רק שיראהו אח"כ, וזה ג"כ קשה מאוד לאדם לילך ואינו יודע לאיזה מדינה ילך.

אך עיקר הבחינה בזה לקיים רצון הבורא ב"ה אפילו בדבר שקשה לו, והוא נמשך מבחינת אמונת ה' ובטחון בו ית', היינו מחמת האמונה והבטחון שהיה לאברהם אבינו ע"ה בבורא כל עולמים יתב"ש שבודאי כל מה דעביד לטב עביד, היה זה הדבר מביאו לקיים רצון הבורא ב"ה אפילו בדבר הקשה כזו. וזהו ואברהם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן, היינו כשיצא מחרן יצא עם בחינת בטחון בה', ש'בטחון' בגימטריא חמש ושבעים, וזהו ואברהם בן חמ"ש ושבעי"ם שנה, היינו שהיה אז בבחינת בטחון, וזה גרם לו (שקיים רצון ה') שיצא מחרן מבית אביו וממשפחתו.

וזהו 'וירק את חניכיו ילידי ביתו שמנה עשר ושלש מאות' (בראשית יד יד), ואיתא בגמרא (נדרים לב.) אליעזר הוא, דחושבנא הכי הוה, (היינו) שלא היה רק הוא ואליעזר. ולכאורה קשה, האין יתכן שאברהם בעצמו עם אליעזר יערוך מלחמה נגד חמשה מלכים דבר שהוא נגד דרך הטבע.

אך נוכל לומר שהוא הדבר אשר דברנו מקודם, שכל העובדות שלו היה בבחינת בטחון בבורא ב"ה שבודאי יעזור לו, וע"ז מרמז בחינת 'אליעזר' - כי אלוקי אבי בעזרי (שמות יח ד). וזהו 'וירק את חניכיו וכו' שמנה עשר ושלש מאות', שתיבת 'אברם' (243) עם תיבת 'בטחון' (75) גימטריא שי"ח (318), היינו שלקח לשמו אבר"ם בחינת בטחון (צירף לשמו את הבטחון) לסייעו אותו, ונעשה מזה שמנה עשר ושלש מאות. וזה גם כן כוונת הגמרא 'אליעזר הוא דחושבניה הכי הוה', היינו אליעזר מרמז לבחינת בטחון כנ"ל (אליעזר בגימטריא 318), היינו שלקח (צירף) לשמו בחינת בטחון, וזה היה עזר לו בעצמו בכל הענינים, יהי רצון שנזכה לזה, אמן.

(בת עין פרשת לך לך ד"ה ואברהם)

פרשת לך לך

בצאתו מחרן - רק ע"י כחה של אמונה ובטחון

בפרשתן (יב א) 'ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצך וכו', פרשה זו היא עמוד איתן ואבן שתיה ללמדנו דרך הנהגה הישרה בכל מיני מצבים העוברים עלינו בעולם הזה, כאשר הננו מתנסים כל יחיד ויחיד בנסיונות שלו, וכדי שנוכל עמוד בהם עלינו להתבונן כיצד אבינו הראשון - אברהם אבינו נתנסה בעשרה נסיונות ועמד בכולן^א וכמוהו נעשה ונחיה. והנה רמז רמז לנו הרה"ק ה'בת עין' זי"ע (ד"ה ואברהם) במעשה

זה של 'לך לך', כי אין בכח איש אנושי לעזוב את ארצו ומולדתו ובית אביו בהם הורגל כל ימי חייו, ללכת לארץ נכריה למקום הלא נודע... אמנם כל הכח הכביר הלזה היה לו רק ע"י הבטחון בהקב"ה, שבטח בו שבוודאי יעשה עמו 'אך טוב וחסד', והשליך כל יתרו על ה', ועי"ז היה בכוחו לקיים רצונו ית', אפילו בדבר שכל כך קשה למבצע אנושי.

וזאת רמזה תורה, ואברהם בן חמש שנים ושבעים שנה, כי תיבת 'בטחון' עולה בגמטריא 'חמש ושבעים',

א. כתב רבינו יונה (משלי ג ז) 'הנה רוב הספר הזה (ספר משלי) ידבר על תיקון מדות הנפש, ובטרם ידבר עליהם הקדים לדבר בפרשה הזאת (פרק ג) על תיקון דברי השכל, שיאמין בהשי"ת ויבטח בו ולא ישען על בינתו ושלא יהיה חכם בעיניו, וכן כל הפרשה הזאת על האמונה ועל הבטחון, ועל כן הקדים להזהיר על אלה בפרשה הזאת כי שלמות האמונה ראוי להקדים לכל'.

ובדבריו מתבאר עוד כי לא לחינם נכתבה פרשת לך לך בתחילת התורה, כי פרשה זו עוסקת בענייני אמונה וכפי שהיה אצל אברהם אבינו ראש המאמינים, ואכן שלמות האמונה ראוי להקדים לכל.

וכבר נודע לשון הרמב"ם (פירוש המשניות' למסכת ברכות), וז"ל. כי יקר בעיני ללמד עיקר מעיקרי הדת והאמונה יותר מכל אשר אלמדהו (נמציו למדים נוראות, כי כידוע תילי תילין של הלכות לימד אותנו הרמב"ם בספריו, ואעפ"כ, יותר מכל אשר אלמדהו יקר בעיניו ללמד את בני ישראל עיקר אחד מעיקרי האמונה...).

הטו ליבכם לדבריו הנוראים של רבינו ה'אבן עזרא' על הכתוב ב'מזמור התשובה' (תהלים פרק נא) כשבא דוד המלך לבקש רחמים על סליחת העון אמר (שם ו-ח) 'לך לבדך חטאתי וגו', הן אמת חפצת וגו', ומפרש האבן עזרא בזה"ל, אף על פי שחטאתי, אמונת לבי באלקותך לא השתבשה, וזה הוא אשר תחפוץ ותרצה מן האדם, עכ"ל (ועי"ש המשך פירוש הפסוק לפי"ז). והרי שעיקר רצונו של המקום ב"ה יותר מקיום המצוות - שנאמין בו בכל לבבנו. והן הן דברי רבינו הרמב"ן (סוף פרשת בא) 'וכוונת כל המצוות שנאמין באלוקינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה', והרי שתכלית הכל הוא 'שנאמין באלוקינו'.

מין הבאר

אל יאמר אדם, במה אבטח שהקב"ה יושיע אותי, והלא ידעתי היטב את 'מצבי' וחשבון מעשי, כי אינני הגון ואינני כדאי לזכות לנס ולישועה. וישמע ליסוד איתן שמצינו בדברי הרה"ק ה'זרע קודש' זי"ע (ליל ה' דחנוכה) בזה"ל, ואף אם אמור יאמר האדם, זה היה אם הייתי צדיק הייתי יכול לבטוח בה' שלא יקפח שכרי ואכילתי פרי מעשי, אבל אני יודע בעצמי מעשי שלא יצאתי ידי חובתי נגדו ית"ש, וא"כ איך אוכל לבטוח בה' שיגמול לי טובות מה שאינם לפי תגמול מעשי, זה עצת היצירה, אבל באמת לא כן הדבר, כי השי"ת טוב ומטיב לרעים ולטובים וטוב ה' לכל, ולכן בטחון לשון טיחה ודיבוק שידבק האדם בבטחונו ולא יסור ממנו בשום סיבה ואופן, עכ"ל. ובזה מבאר שם מה שנאמר בפרשתן (טו ו) 'והאמין בה' ויחשבה לו צדקה', שאברהם אבינו ג"כ חשב עצמו שאינו ראוי לפי מעשיו, וכמו שאמר על עצמו 'ואנכי עפר ואפר', אך עם כל זאת יעשה עמו ה' צדקה, ובטח בהקב"ה שיעשה עמו צדקה, ומכאן ילמדו כל 'זרע אברהם' ללכת בדרכי אבות.

וכלומר שהשיג מדרגת הבטחון בצאתו מחרן, שרק ע"י שבטח בה' היה בכוחו לצאת מארץ מולדתו ומבית אביו וממשפחתו. ולדורות עולם ייאמר, לכל חר וחר בדיליה, בבח האמונה והבטחון בבורא כל העולמים, בהכרה

שכל מאי דעביד לטב עביד יהיה בידו לקיים מצוות ה' ולעמוד בנסיונות הקשים ביותר כי האמונה והבטחון הם המשענת שעל ידם יצליח את כל 'משבר' וגל' עלי עברו, ואם יבטח בחשי"ת יאיר כל מצבו, ויוכל לעמוד בנקל מבלי שברון רוח ונפש.

ב. אימרא יאי אמר הגאון רבי יהודה אריה דינר שליט"א רב ביהמ"ד 'דברי שיר' בעי"ת בני ברק יצ"ו, כי מדרך הבריות לשאול על העבר למה אירע כך וכך, ואילו כלפי העתיד שואלים מה יהיה, והנה 'למה' עולה למניין ע"ה, גם 'מה יהיה' עולה למניין זה, וראה זה פלא בטחון אף הוא בגימטריא ע"ה, חושבנא דדין כחושבנא דדין. ללמדך שה'בטחון' מסלק כל שאלות חששות, פחדים וספקות, הן על העבר - 'למה', הן על העתיד - 'מה יהיה'...

סיפר הגה"צ רבי שמעון שפיטצער שליט"א, סיפר הגה"צ רבי חיד"ו ווייס שליט"א ששמע מפי הרה"ח רבי משה העליסון ז"ל ששמע מפי הגאון ר"י אברהמסקי זצ"ל שנענה פעם ואמר, מדת בטחון למדתי אצל אחד מחסידיו ליובאוויטש בתפיסה תחת ידי הקומוניסטים, כאשר הייתי אסור שם עמו יחד במאסר, כי באחד הימים הודיעו לשנינו שבעוד 'מעת לעת' מקיימים בנו 'פסק' והננו מובלים לעמוד התליה, וידענו שהרשעים הללו מקיימים פסק כזה ולא היה מקום לספקות או משחקים ל"ע... על כן החילתי להכין עצמי, לערוך חשבון הנפש... הייתי מהלך הנה והנה ברעדה ופחד, שאלני החסיד, מדוע מע"כ כל כך נסער... ענה ר"י, די צייט רוקט זיך - הזמן מתקרב אל שעת התליה ל"ע, ענני החסיד בשלווה מופלגת, אכן הזמן זז, אבל האיבערשטער רוקט זיך נישט (הקב"ה אינו מתקדם וזו, שום דבר לא מתקדם אצלו - כי עבר הוה ועתיד שווים אצלו), וממילא לעולם אין ממה להלחץ ולהבהל (למעשה שניהם ניצלו בדרך נס ברגע האחרון).

ואכן הרבה יש לנו להתבונן בענין זה, כי כאשר יתבונן האדם ישכיל שהמושג של 'זמן' מכניסו ללחץ, הוא חייב לפרוע סכום פלוני עד זמן פלוני, הוא חייב להספיק ענין פלוני, בזה תשלחו נפשו כאשר ידע שהקב"ה יכול להושיע בכל עת ורגע, ברגע אחד וגם ברגע האחרון, הכל שווה אצלו, ואין מקום לדאגה אלא יבטח בה' הא-ל המושיע.

הגאון מווילנא זי"ע היה מספר בשבח מעלת הבטחון במעשה שנכח לראות בימי 'גלותו', פ"א נקלע לביתו של 'חוכר' אחד. והימים ימי סוף השנה, לכן שלח הפריץ לתבוע ממנו את דמי החכירה לשנה הבאה, אך מאחר שכלתה הפרוטה מכיסו של היהודי השיב ריקם את פני השליח. שב הפריץ להודיעו ע"י שליחו, שאם עד יום פלוני לא יסולק החוב הרי הוא ובניו ובניו בניו מושלכים הבורה, לבור ריק שאין בו כי אם נחשים ועקרבים. אבל היהודי לא אמר נואש, אלא התחזק באמונת ה' ושינן לעצמו ולכל סובביו שהקב"ה מנהיג את העולם ומשגיח על כל איש ובריה מברואיו, ומובטח שלא יטוש ה' את יצירי כפיו, ותמיד יעמוד לימינם לבל תמוט רגלם, ולא ראו כל סימני דאגה וחשש עליו, אדרבה, כל הרואה אותו מהלך ברחובה של עיר היה בטוח שהוא עשיר השוכב על חבילי זהב וכסף... והיה נראה כאילו 'צרור הכסף' מוכן ומזומן לו בביתו, ואינו אלא ממתין עד שיעלה רצון לפניו להשיב לידי הפריץ את החוב ולכן אינו מפחד כלל מהפריץ הרשע ומרוע מעלליו. בהגיע היום המיועד לפורענות עדיין לא היה בידי היהודי את המעות ואף לא טרח ללוות מעות מרוב בטחונו האמיץ בהקב"ה, אלא פנה והלך בשלוות הנפש לבית הפריץ.

וכך סיפר הגר"א, בראותי את היהודי הולך בטוב לבב הלכתי אחריו לראות איך יפול דבר. והנה, משהגיע היהודי אל בית הפריץ המתין מחוץ לחדרו של הפריץ עד שיוכל להיכנס אליו, לבינתיים יצא מהחדר איש נכרי שניגש ליהודי וסיפר לו, הנה באתי הנה להציע לפריץ איזה מסחר טוב, אלא שאחר דין ודברים דרש הפריץ ממני סכום גבוה מידי על כן עזבתיו לנפשו מבלי לעשות את ה'עסק', אמנם, אף בסכום זה עדיין העסק כדאי לי במאוד, אלא שמפאת 'עסקי כבוד' לא אוכל לחזור אליו ולחתום על העסק, על כן אבקשך שתואיל לשמש כסרסור עבורי ולשוב להציע את העסק בפני הפריץ, ואת שכרך לא אקפח, בתוך כך נתן אותו סוחר ליהודי סכום הגון, ונכנס לפריץ ופרע את כל הקפותיו. והיה הגר"א מפליא ומשבח מעלתם אמונה פשוטה של יהודים פשוטים בעם, באמונה ובטחון בתמימות.

ג. מעשה באיש עשיר אדיר, ולו ג' בנים, בערוב ימיו חכך בדעתו כיצד יחלק את נכסיו, בידעו שנכסיו יישמרו רק בידי איש פיקח שידע כיצד להמשיך לנהל את נכסיו, כי בלא ניהול נכון וראוי תרד כל העשירות לטמיון בתוך כמה שנים. החליט האב לבדוק את כשרון בניו מי מהם מוכשר חכם ונבון, וכך עשה, בנה טרקלין וארמון גדול רם ונישא, ושם בנה חדר אחד גדול מאד, ויקרא לבניו ואמר להם הנני נותן לכל אדם מכם חמישים דאללער, ברצוני

באר הפרשה - פרשת לך לך

וצרה ועקתא ל"ע מצוי לפעמים שהוא מתרעם ומהרהר על מה עשה ה' ככה, אך באמת צריך להתבונן בדבר ולשים אל לבו, מי הוא זה שהביא עליו את הרעה והדינים - הלא מאת ה' היתה זאת, והרי השי"ת הוא מקור הרחמים והטוב, אבינו אב הרחמן, כיצד יתכן שהוא מביא רעה, ובעל ברחך תאמר שאכן אין כאן רעה, וכל הרעה אינה אלא לטובה, ואדרבה, מתוך הצרה ימציאונו פדות ורווחה, ועל ידי שיתחזק בתוקף

ואח"כ יצאו ברכוש גדול - הצרה והרעה היא הכנה לטובה הגדולה

בפרשת (טו יג), 'ויאמר לאברהם ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וגו', ואמרו חז"ל (בר"ר מר יח) בזה"ל, ידוע שאני מפוזר תדע שאני מכנסן, ידוע שאני ממשכנן תדע שאני פורקן, ידוע שאני משעבדן תדע שאני נואלן, עכ"ד המדרש. וביאר הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (אות י), כי הנה בעת שבאה על האדם

לראות מי מכם יוכל לקנות בסכום כזה איזה משהו שימלא בו את כל החדר הגדול הלזה - מהארץ ועד הגג, ומי שיעשה זאת באופן החכם ביותר הוא יירש את כל עושרי והוני.

הבן הראשון חכך בדעתו כיצד ימלא את כל החדר, בדק והחליט להביא מרפת הבקר ערימות תבן ששוויים פרוטות מעוטות, ובהם רצה למלא את כל החדר, וכן עשה, קבע עם בעל הרפת שיוליך תבן כדי מילוי החדר... אבל עדיין, לנוכח גודל החדר הצליח למלא תמורת החמישים דאללער רק 80% מגודל החדר, האב בדק את החדר, ואמר לו, ראה נא בני, דברנו שתמלא את כל החדר ולא הצלחת.

ויהי ממחרת, בא בנו השני למלא את החדר, וחשב למלאותו בנוצות, פנה לבית השחיטה, לבש בגדי עבודה של עובדי בית השחיטה, וביגיעה עצומה וקושי כשהוא מזיע נוראות מרט נוצות כל היום וכל הלילה, פנה לערבי דשם הראה לו שטר של חמישים - ואמר לו זאת יש בידי, תמורת זה תעביר את כל הנוצות לארמון, ועדיין, לא מילאו הנוצות את כל החדר, והאב לא היה שבע רצון. ויהי ביום השלישי בא הבן השלישי - לפליאת שתי האחים הגדולים שתמחו מה יעשה הבן... בא עם בגדים יפים ונפלאים כגביר ושיינע איד, ולא הביא לא קופסאות ולא חבילות, רק שק קטן עד מאד, נכנס אל הבית וסגר את תריסי החלונות וממילא נחשך כל הבית, לאחמ"כ הוציא כמה נרות קטנים, הדליק אותם, ולגודל החשיכה הם האירו את כל החדר - ונגלה היופי וההדר של החדר. קרא לאביו ולב האב נתמלא שמחה בראותו 'שנתמלא כל הבית אורה', ואמר האב, אכן לזאת התכוונתי, אתה תקבל את כל הירושה... והסביר לשאר הבנים שבכו מה רוצה אבינו מאתנו, אמר להם, חשבו נא, הרי בניתי ארמון מפואר נחמד ויפה, וכי חשבתם שכוונתי היתה למלא קש ותבן - ללכלך את כל החדר... שלא יראו את יופיו והדרו... הרי השקעתם 'מחשבה', כיצד הגעתם למחשבות כגון דא, אמנם זה הבן החכם הבין את כוונתי, שרציתי להאיר את המקום למען יראו את כל הפאר וההדר.

וזהו אומרם - יהיב חכמתא לחכימין, הקב"ה נותן נשמה לאיש יהודי, הנשמה חצובה מתחת כסא כבודו, חלק אלוקי ממעל, הנשמה כמהה וזועקת מרוב צמאון והשתוקקות, והאיש היהודי מרגיש בצמאון זה, וברצותו למלא את הצמאון הוא תר הנה והנה - אינו יודע במה ימלאנה, אם אינו חכם הרי הוא מנסה למלא אותה בתאוות עוה"ז באיסור או בהיתר... ולמעשה, אינו אלא מחשיך אותה, מלכלך אותה, ואין אורה מאיר, יש שממלא אותה עם שטויות והבלי עולם - דברים בטילים 'חדשות' הדומים לתבן וקש, אבל הקב"ה אומר, וכי לזאת היתה כוונתי, וכי עבור זה שלחתי נשמה כה גבוהה למרחק כה גדול, כוונתי היתה שתמלא אותה בנר מצוה ותורה אור, קרבת ה', תורה, שפכי כמים לבך נוכח פני ה', שבת קודש, בדברים הללו מאירים אותה ומשביעים את רצונה, וזהו יהיב חכמתא לחכימין.

ולא זו בלבד אלא עוד נלמד מכאן, חכמתו של הבן השלישי היתה בשונה מאחיו הגדולים, הם חשבו שכדי למלא את החדר חייבים להביא שמה חבילות גדולות ועצומות, ענינים גדולים בני ענק... לא כן החכם מבין שכל דבר קטן, כל שמירת עיניים, כל 'עמוד' גמרא ממלא את הנשמה באור מאיר, עד שהוא אומר אשרינו מה טוב חלקנו ומה יפה ירושתינו.

ד. כה אמר הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע, כי הנה צירוף השם הק' שממנו תוצאות השפעת הפרנסה הוא השם 'חת"ך' היוצא מסופי התיבות של 'פותח את ידך', ורמזו גדול יש בזה, שפעמים שנדמה לאדם שאין כאן אלא 'חתך' וקריעה, אך באמת כאן נמצא וכאן היה מקור נביעת מעיין פרנסתו... וכמי שמכניסם עבורו בגד נאה, מתחילה

באר הפרשה - פרשת לך לך

ז

גוזרים את הבד המשובח, והשוטה צועק אויה לי שמשחיתים את האריג היקר... ואילו מי שיש בו מעט השכל ובינה יודע שכל 'קריעה' וכל 'גזירה' אינה אלא על מנת לתפור את הבגד, ואינו 'מקלקל' אלא מתקן... (הובא ב'חסידי' הראשונים' עמ' 7).

מעשה בעסקן יקר ונכבד שהזמין אצל הסופר ס"ת מהודר ביותר – עם כל ההידורים שניתן להדר, הידור בהלכות הכתיבה, יופי הכתב היפה ביותר, קלף היקר ביותר וכו' וכו', וגם התנה עם הסופר שיטבול במקוה לפני כתיבת כל שם הוי"ה, ועוד כהנה וכהנה הידורים, כל חומרא וחומרא העלתה את מחיר הס"ת להון עתק. ביום שלפני הכנסת ס"ת ערכו סיום כתיבת אותיות לשם נקראו כל גדולי הדור וביניהם היה הגה"צ רבי מרדכי צוקרמן, ואתו בא רב נוסף מרבני ירושלים. הרב נתכבד בכתיבת אות, ובשוגג דחף בקבוק יין שעמד על השולחן לצורך שתיית לחיים, והיין נשפך על היריעה האחרונה... הקלף נכתם נוראות, ואותו הרב הרגיש נורא נוראות, בידעו כמה השקיעו בספר הלזה, אבל העסקן בעל הספר הרגיע אותו, מאומה לא אירע, נסתדר, נחליף את היריעה האחרונה, הנזק לא כל כך גדול, הרב נרגע מעט אבל ידע שיש כאן ס"ת יקר המציאות... שנתקלקל מחמת אי זהירותו.

בדרכו הביתה הרב עם רבי מרדכי, שפך הרב את לבו, בס"ה באתי לכבד ונמצאתי מזיק ומצער... אמר לו רבי מרדכי בשלוות נפשו הידועה (של ר"מ) ואמר לו בבטחון וחוזק, שמע נא מה שאני אומר לכם, מקובלני כי אדם הרוצה לעשות דבר טוב לא תצא תקלה מתחת ידו... ולכן, דעו כי הכל משמא והכל רק לטובה, ועם הזמן יראו מהי הטובה שהיתה בזה.

בלית ברירה קיבל הרב את דבריו, למחרת ערכו שמחת הכנסת ס"ת באופן גדול מאד, רבנים רבים וסתם עמר, ורבים ממכרי בעל השמחה, וגם הרב היה מוזמן לסעודה, הרב הגיע בלב כבד כי ידע שקלקל את הספר, ויהי באמצע הסעודה שמע הרב שקוראים לבימה יהודי מבני חו"ל, נגיד נכבד שהיה מאד רחוק מדרכי התורה וכו', הלה נשא את דבריו, וכה אמר, מה אומר לכם, לדאבון לב עברתי את מאורעות המלחמה וראיתי הרבה דברים... ולדאבון לב אני לא מאמין... אבל לכבוד העסקן הנכבד שמסר נפשו לכבוד הציבור בכתיבת הס"ת המהודר וכו', לכבודו טרחתי לבוא מחו"ל ואפילו כתבתי אות בספר התורה הלזה, הרב נחרד ורץ בנשימה אחת מאולם השמחה לביתו של רבי מרדכי צוקרמן, ואמר לו אילו לא נשפך היין על היריעה לפסלה מי היה מעלה על דעתו שיש להחליפה והספר היה פסול – שהרי כתבו מין.

ר"מ כלל לא הופתע, ובאותה שלוות נפש שב ושינן את דבריו, ואמר, אמרתי לכם, הכל משמים, כל מה שקורה היה אמור לקרות, והוא בוודאי לטובה, פעמים רואים את זה מיד פעמים לאחר כמה ימים ולפעמים אחרי זמן רב, ולא אתה שפכת את היין... מחמת חוסר שימת לב, אלא משמים שפכו את היין.

והנה כל יהודי הוא 'ספר תורה' (כל הנמצא ביציאת נשמה של כל יהודי צריך לקרוע) כל יהודי כותב את הספר תורה שלו, כל ימי חייו הוא כותב וכותב, כסדר מוסיף עוד הידורים ויופי לספר התורה, הוא משבח ומייקר את הספר, ופעמים הרבה במשך השנה ובמשך החיים נראה לו שמשוהו אירע – נשפך משהו על הספר, הוא התלכלך, התקלקל, תוכניותיו ברוח ובגשם, קושי שהוא עובר וכו', ויש לאדם עגמ"נ, היו לי רצונו ושאיפות יפים כאלו – יריעה יפה כל כך, מה היה חסר שישפך הכל ויתקלקל כל מראיתו, יש לשנן לעצמו – הכל משמיא, ואם הקב"ה עשה זאת הרי זה סימן שהכל לטובה. פעמים רואים את זה מיד ופעמים לא רואים, אבל גם כשלא רואים נדע שהרבה יותר חשוב לפני ה' מצב זה שאירע כאן, ולא עוד אלא שכאשר האדם עובר קשיים והוא מתחזק באמונה ובטחון, ועיניו תלויות למרום ומתעלה באמונה ובקרבת אלוקים, הרי חלק זה של הס"ת עומד הרבה יותר גבוה. אין על מה לבכות ולהתאונן. מענין לענין, סיפר הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א, לפני כחמש מאות שנה כאשר גילו את אמעריקע (ארה"ב), היו רבים שרצו לבוא לדור שם, אמנם אנשי המקום בני שבטים האינדיאנים היו אנשים פראיים מאד, וכל המצב חרה להם מאד, כי לא רצו שיבואו רבים להתיישב שמה. פ"א הגיעה קבוצה גדולה של מהגרים, האינדיאנים תפסו אותם בשבי וכבר רצו להרוג את כולם, והנה בתוך הקבוצה היו שתי יהודים שהיו בקיאים בלוח השנה... והמה ידעו שבימים ההם תהיה ליקוי לבנה...

נענו שתי היהודים ואמרו להם, לא התחלתם עם האנשים הנכונים, יש לנו כח עצום, דעו כי אם לא תשחררו אותנו בתוך שעותיים נקח לכם את הלבנה... ולא יהיה אור בלילה כלל, כי באותם הימים עדיין לא היה עלקטר"י והיו נהנים מאור הלבנה בלילות... הם שחקו על כך, אבל תוך כמה שעות אכן נחשך העולם, והלבנה הסתלקה... האינדיאנים נבהלו וחששו שמא אכן ישאר להם חושך כל ימיהם... מיהרו לפייסם ונפלו לרגלם ושחררו את כולם.

באר הפרשה - פרשת לך לך

אמונתו כי כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד - יזכה ובוזה מבאר דברי המדרש, שכך אמר הקב"ה לאברהם להמתיק את הדינים בשורשם^ה, ויתהפך הכל לחסד ולטובה ולברכה.

והרי השחוק גדול מאד, ומדוע כי כל בר דעת מבין שאי אפשר לגנוב את הלבנה וגם לא להשיבה... אמנם מה היתה חכמת היהודים בזה, כי היתה להם ידיעה נפלאה בכבשונם של צבא השמים, וידעו שהלבנה עתידה להסתלק, ולאידיך האינדיאנים השוטים הללו היו בערים ולא מבינים, עד שבאמת חששו שאכן נחטפה מהם הלבנה, והמבין יודע שהם לא עשו כלום.

ודעו נא, כי באותה שטות אנו חיים, כי בעולם הזה כל צער ועגמ"נ הבא עלינו מבלבל אותנו לגמרי, אויס מענטש, וכל כך למה, כי נראה שעתה קרה משהו נורא עתה אירע לנו דבר פלוני, פלוני הזיק וכו', שוטה שבעולם, הרי כל הנעשה כבר היה כתוב מראש השנה, אותו אדם לא יכול להזיק לנו ולא לעשות לנו מאומה, שהרי אין אדם נוגע במה שמוכן לחברו, הכל כבר כתוב ממעל מעיקרא ולטובה כוונתו, אין לך מה לריב עם רעך, ולא תאכל את נפשך, כי מאומה לא נתחדש מאומה עתה, והוא כאותו ליקוי לבנה שכבר מעיקרא ידעו שעתיד להיות כך, ולא יהיה כאותם אינדיאנים.

וזוהו 'אמונה פשוטה' - להשריש בעצמו ששום דבר לא אירע עתה, וגם להכיר שאיש לא עשה לך מאומה, לא פחות מאותו שחוק ממי שמחשב שאיש סילק הלבנה מהשמים, אין אדם יכול לקחת מאומה ולא לתת לך מאומה, אלא הכל קצוב ומוכן מראשית השנה... (יש המביאים מעשה זה, על קולמבוס - האיש שגילה את ארה"ב, והיה לו מקל מיוחד הנקרא אצטרלוב, שקיבל מהגאון רבי אברהם זכות, בו גילה שעומד להיות ליקוי חמה וכו').

הנה רבים מאחינו בני ישראל הנתונים איש איש בנגעו ומכאובו יברכו את עצמם לאמר, מי יתן והייתי זוכה עתה לגילוי שכינה - שהקב"ה יתגלה אלי ויבטיחני בהבטחה ברורה כי בקרוב ממש אצא מאפילה לאורה, כל חד וחד בדיליה, זה ירצה לקבל הבטחה שפרנסתו תתברך, זה ימתין להיות מובטח ב'נחת דקדושה' מיו"ח ופעמים שהוא כבר זועק נואשות להבטחת 'ושבו בנים לגבולם'... יש הממתין להבטחת הזיווג - שהבן או הבת ימצאו בקרוב ממש את זיווגם, או שקרוב פלוני יתרפא ברפואה שלימה ברפואת הגוף והנפש, האחד יאמר הלוואי שאהיה מובטח לחבוק בקרוב בן, והשני מצפה להבטחת ישועה במציאת דירה או במציאת ה'ממון' עבור הדירה... וכהנה רבות - יכלה הדיו וגוילי הנייר והם לא יכלו... ומכיוון שעדיין לא נגלה עליהם הקב"ה הרי הם שבורים ורצוצים, דוויים סחופים ומעורבבים, אכן יסוד נפלא נתגלה בפרשתן - כי כוחה של אמונה בה' להחיש על האדם את הישועה הנכספת יותר מכוחה של הבטחת ה' ברורה, על כן יעזוב איש את בכיו ויאוש, יתחזק באמונתו בה', ועי"ז תהא ישועתו קרובה לבוא.

והוכיח כן הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (בפרשת ד"ה וינגע) מהא דכתיב (יב יז) 'וינגע ה' את פרעה על דבר שרי', ואיתא במדרש (בר"ר מא ב) כל אותו הלילה היתה שרה שטוחה על פניה ואומרת רבנו של עולם אברהם יצא בהבטחה ואני יצאתי באמונה, ואברהם מבחוץ (שאינו בכלל הצרה) ואני בתוך הסירה (יושבת כלואה בבית פרעה הרשע), אמר לה הקב"ה כל מה שאני עושה בשבילך אני עושה, והכל אומרים 'על דבר שרי', עי"ש. ולכאורה טענותיה של שרה תמוהים הם, כי אדרבה, אכן, היא הנותנת - אברהם אבינו הובטח בהבטחה מפי הקב"ה, לפיכך הוכרח הקב"ה לקיים ולשמור הבטחתו, שהרי 'לא איש א-ל ויכזב' (במדבר כג יט), מה שאין כן שרה שלא הבטיח לה כלום...

ומבאר הדבר"י, ומכאן יש להוכיח, שכח אמונה הוא גדול יותר מן הבטחה... ואם הקב"ה מטיב למי שמבטיח אותו מכל שכן שייטיב למי שמאמין בו, וזו היתה טענת שרה 'אברהם יצא בהבטחה ואני יצאתי באמונה' - שהוא גדול מן הבטחה, ולבסוף - 'אברהם מבחוץ ואני בתוך הסירה' (כיצד יתכן כדבר הזה), השיב לה הקב"ה, כן הוא האמת, וכל מה שאני עושה בשבילך אני עושה, היינו בשביל האמונה שבך, שהיא גדולה מן הבטחה שהבטחתי לאברהם, כנ"ל, והכל אומרים על דבר שרי - היינו על דבר האמונה כאמור, ודי למבין.

עתה בין והתבונן בדבר, כי נורא הוא, הגע בעצמך אתה המצפה לזיווג, המצפה לזש"ק, המצפה לפרנסה, המצפה לרפואה... אילו היתה לך 'הבטחה' מפורשת מפי אליהו הנביא, או מפי הרבי בכבודו ובעצמו, ולא כ"ש מפי השכינה כמו שהובטח אברהם אבינו, וכי לא היית מובטח ושלוו בלבך, וכאן מצינו כי כוחה של אמונה גדול מזה, ופי כמה תשקט רוחו ותשללו נפשו של המאמין ובוטח בה'.

באר הפרשה - פרשת לך לך

הנאולה, וזהו שאמרו ידוע שאני משעבדן תדע שאני גואלן. עכ"ל.

ובדרך זה מבאר עוד הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע במה שנאמר בריש פרשתן (יב ב) 'ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה', ופירש רש"י 'ואעשך לגוי גדול זהו שאומרים (בתחילת תפילת שמו"ע) אלוקי אברהם, ואברכך זהו שאומרים אלוקי יצחק, ואגדלה שמך זהו שאומרים אלוקי יעקב, יכול יהיו

צרה איני רוצה אלא בטובתן, והאר בהם את אור הדעת והאמונה, וזהו שאמרו ידוע תדע, וכלשון קדשו, ידוע תדע - שישפיע אור הדעת לבניו, כי בעת שיהיו ח"ו בעת צרה ידעו ידיעה אמיתית ויאמינו בה' שהכל הוא לטובתם, והיא אהבה מוסתרת, והתכלית היא למען הביא טובה וכו', והחושך הוא רק לתכלית האור כמאמרם ז"ל (שבת עז:): 'ברישא חשוכא והדר נהורא', והשעבוד הוא לצורך הנאולה, ובידיעה זו יקרבו עת

ו. הרה"ק ה'אמרי נועם' מדז"יקוב זי"ע (בא ד"ה א"י בא אל פרעה) מפרש בלשון תפילתו של רבי נחוניא בן הקנה 'אנא בכח גדולת ימינך תתיר צרורה', כי זאת בקשתנו מאת השי"ת, אנא, יודעים אנו כי גם בעת שאתה בא עלינו בכח ובגבורה הרי באמת אין זה אלא גדולת ימינך, כולו חסד ורחמים [וכנודע שה'גדולה' זו מידת החסד, וכן 'ימין' מורה על חסד], אלא שהוא צפון ומוחבא בתוך הדין, אך היות ואין בכוחנו לסבול זאת על תחינתנו היא תתיר צרורה - תפתח את מה שצורר ונסתר בתוך הרעה, עד שיהיו החסדים נגלים גם לעיני בשר.

ז. וכך פירש הרה"ק ה'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע בלשון הכתוב (משלי כז ה) 'טובה תוכחת מגולה מאהבה מוסתרת', כי בא לומר, שגם תוכחת מגולה היא טובה, שהרי מוסתרת בה האהבה וגנוז בה החסד והטוב. ומוסיף עוד לפרש, אימתי מתהפכת לטובה אותה תוכחת מגולה, כאשר האדם מתחזק באמונתו ואומר שאין זה אלא אהבה מוסתרת, ובאמת הרי זה לטובה... ובזה נמתקים הדינים מעליו ורואה בעיניו טובה 'מגולה'.

ח. וכבר נשאל הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע מיהודי 'מר נפש', הנה איתא בגמרא (ברכות נד.) 'חייב אדם לברך על הרעה...' איך תאמר שהאדם אשר הכל אצלו 'על מי מנוחות' ולא קרהו אסון אינו צריך לברך, ואילו מי שאירעו אסון עליו לברך להודות ולהלל לה'. ענהו הרה"ק, הנה כשאדם מתדפק על שערי בית ה'נדיב', והלה פותח שערי הבית ומבקש ממנו שטר של עשר דאלער (דולר), אין זה אלא מאחר שבעה"ב רוצה להעניק לו שטר של עשרים דאלער, אלא שאין ברצונו לנדב יותר מעשר דאלער לכן הוא מבקש 'עודף' (change) עשר מתוך אלו העשרים. ואם יבקש חמישים הרי הדבר מורה שהוא רוצה לתת שטר של מאה דאלער, ומבקש 'עודף' חמישים מתוך המאה כדי שישארו בידו חמישים, זה הכלל, גודל העודף המתבקש 'מורה' על גודל המתנה הבאה לאחריה, ככל שיתרבה העודף המתבקש כך תגדל המתנה. המשיך ר' שלומ'קה שכן הדבר בענייננו, אם הקב"ה לקח מעמו את קרובו היקר כל כך, הרי זה מורה כי טובה רבה וגדולה עתידה לבוא עליו, כי כמו במשל הנ"ל הרי גודל העודף המתבקש 'מורה' על גודל המתנה הבאה לאחריה, לכן דייקא עליו להודות ולא חברו, כי רק הוא עומד לקבל בזו העת שפע רב מן השמים, ואילו מרעהו לא דיברו כלל בשמים.

הוסיף ר' שלומ'קה שזה המקבץ נדבות כשמבקשים ממנו 'חמישים' מיד הוא מתמלא שמחה והנאה (אף שעדיין לא קיבל מאומה לידו), כי יודע הוא שעתה עומד הוא לקבל שטר של מאה, כך, על האדם 'לברך בשמחה' מיד בעת הרעה, כי כבר אז הוא רואה בעין האמונה שעתידי לקבל רוב טובה.

הוספה נפלאה שמעתי מצדיק אחד שליט"א, דיש לתמוה על הנהגת העשיר למה לו להוציא שטר של מאה ולבקש עודף, וכי חסרים לו שטרות של 'חמישים', מדוע אינו נותן לו מיד חמישים ותו לא מידי... אלא י"ל, כי בבואו להעניק לעני חמישים, הוא רוצה תחילה לבחון את העני עד כמה הוא נאמן וסומך עליו ורק לאחר מכן העניק יעניקנו כל הטוב, על כן יעמידנו בנסיון - יבקש ממנו תחילה חמישים כעודף, לראות אם יתן את אשר יתבקש בטרם שיקבל את חלקו הבא לו... על כן, התחזקו נא אימצו נא, לעמוד במשמר האמונה בעת החשיכה להאמין בהשי"ת, כי עוד מעט רגע ויפציע האור כי טוב לאורך ימים ושנות חיים.

ט. וכמו שהמליץ כ"ק האדמו"ר מליובאוויטש זי"ע בטעם שכינו חז"ל את ה'סומא' בלשון 'סגי נהור' (מרובה האור), ולכאורה מה מקום לשם זה שאינו אלא ההיפך הגמור ממש מן הקצה אל הקצה, אלא שנודע מה שפירשו בהא דכתיב (קהלת ב יג) 'יתרון האור מן החושך' - לית נהורא אלא מגו חשוכא, וככל שיגדל ויתרבה החושך כך לעומתו יתרבה האור, נמצא שהסומא שאינו רואה כלל ושרוי תמיד בחושך עתיד להיות 'סגי נהור' כפשוטו, כי הרעה אינה אלא הכנה לטובה, וכבר מעכשיו ניתן לכנותו בשם נכבד זה כי הוא 'נידון' על שם סופו...

חותמין בכולן, תלמוד לומר והיה ברכה, כך חותמין ולא בהם, שהנה נודע כי אברהם אבינו הוא מידת החסד וכדכתיב (מיכה ז ח) 'חסד לאברהם', ויצחק הוא עמוד הגבורה וכמו שנאמר (להלן לא מב) 'פחד יצחק', ואילו יעקב הוא מידת תפארת, ועל כך אנו אומרים אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב, והנה 'חותם' הוא תכלית וסוף הדבר, ועל דרך שאמרו (ברכות יב.) הכל הולך אחר החיתום, וזהו שהביא רש"י, יכול יהיו חותמין בכולן, ר"ל שגם הגמר והתכלית יהיו בכל אותם המידות ובכללם במידת הגבורה, תלמוד לומר והיה ברכה כך חותמין, כלומר 'אף בעת שבא אל האדם איזה סיבה לא טובה ח"ו ידע שהכל הולך אחר החיתום, ויאמין שהתכלית היא למען הביא עליו אך טוב וחסד ורחמים פשוטים כמידת אברהם'.

אתה א-ל-ראי - הקב"ה רואה בצרת כל יחיד ויחיד ומצילו בפרשתן (פז יג-יד), 'ותקרא שם ה' הדובר אליה אתה א-ל-ראי וגו', על כן קרא לבאר באר לחי רואי, ומבאר הרה"ק ה'באר מים חיים' זי"ע, קראה שם זה להיות לעד אמת ויציב, אשר הקב"ה רואה בצרת הנאנחים והנאנקים, ומשגיח"י ומרחם על השפלים

י. וכמו שמצינו בפרשתן אצל אברהם אבינו, שלאחר שעלה ממצרים כתיב (יג ג) 'וילך למסעיו', ופירש רש"י 'בחזרתו פרע הקפותיו', ומבאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (בד"ה וילך למסעיו) שבעת הילוכו עמדו עליו 'ליציני הדור' מחוסרי אמונה, להרבות בקושיותיהם, היכן היא ההבטחה שהבטיחך בוראך 'לך לך... ואברכך בממון' (רש"י יב ב), והרי מיד בבואך 'אל הארץ אשר אראך' פגע בך הרעב, עד שהוצרכת לצאת לחוצה לארץ, איה הבטחת הבורא ב"ה. ובאמת, דייקא שם נתקיים בו 'ואברם כבד מאד במקנה ובזהב' (יג ב), ולכן בשובו בא ברינה אל כל ה'חכמים' המקשים עליו ופרע את כל הקפותיו, 'הקפותיו' מלשון מחיצות והעלמה, בחזרתו 'פרע', גילה והוריד מעליו את כל ההסתרות, והחזיר להם תשובה באמרו, הנה ראו נא, לשם כך שלחני הבורא לשם, להטעין אותי בעושר גדול בכסף ובזהב ובגדים וצאן ובקר לרוב, והרעב היה הגורם והמסובב לקיום הבטחת הקב"ה.

הוסיף הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע לבאר 'בחזרתו פרע הקפותיו' שהוא מלשון 'גילוי' (מל' ופרע את ראש האשה', במדבר ה יח) כי אז נתגלה אור האמונה, וראו כל עמי הארץ כי כל מעשי ה' לטובה - לעשות את אברהם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב.

יא. אדרבה, גדולה ויתירה השגחתו ית' על הנאנחים ונאנקים שפלים ונבזים, וכמו שאמרו חז"ל (שבת יב:) 'שכינה מראשותיו של חולה', וכבר כתב המהר"ל זי"ע ('גור אריה', ויחי ד"ה שהשכינה) שלא דווקא ב'חולה' הדברים אמורים, אלא כל מי שתשש כוחו ונשבר לבו כחולה, הקב"ה שורה עליו, כי הטעם ששכינה למעלה מראשותיו של חולה הוא מאחר ש'את דכא ושפל רוח אשכון', ואם כן באותה מידה גם השכינה נמצאת מראשותיהם של כל שבורי לב. ועל כך נאמר (תהילים קלט ח) 'אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך', כי 'שם אתה' מורה על ריחוק ואילו הנך מורה על קירבה יתירה כמי שעומד על ידו ממש, וכך אמר הכתוב 'אם אסק שמים', כשאני בתוקף ההצלחה עד שמים הרי 'שם אתה' כמי שמראה באצבע על מקום מרוחק 'שם... שם...' אמנם לעת חשכה, כשל"ע הוא במצב של ואציעה שאול, אזי 'הנך', כי רבה היא הקירבה שהקב"ה קרוב אליו באותה שעה כשהוא עומד על ימינו לסמכו, לעומת הקירבה בעת ההצלחה עד לשמים...

ורמז לדבר בכתוב בריש פרשתן 'אל הארץ אשר אראך', וכתב ה'בעל הטורים' אראך בגימטריא בעננים (222), עיי"ש מה שפירש בזה. ולדידן יאמר, ללמדנו בא, שלא ירך לבב האדם כשרואה שבאו עננים להחשיך בעדו, כי אדרבה, מתוך החשיכה יזכה 'לאראך', לראות את הקב"ה בהארת פנים.

וכן ביארו צדיקים בלשון הכתוב (תהילים קמז ח) 'המכסה שמים בעבים המכין לארץ מטר', שבא לחזק את המתנסה בייסורים קשים ומרים, כאשר הוא רואה ש'עננים' שחורים' מחשיכים בעדו את אור השמש, ידע ש'המכין לארץ

לומר 'ויראה מלאך ה''. אלא, מאחר שהגר הייתה 'נרדפת' משרה אמנו, ממילא נתקיים בה אלוקים יבקש את נרדף (קהלת ג טו). אף שהנרדפת היא הגר הבורחת משרה אמנו, מ"מ כבר אמרו חז"ל (ויק"ר כו ה) שאלוקים יבקש את הנרדף אפילו צדיק רודף רשע, על כן 'חיפש' ודרש המלאך אחר הגר, עד שמצאה..

וז"ל הר"ק ה'שם משמואל' זי"ע (אמור תרע"ב), הנה ודאי שכן הוא בכל פרט שהוא נרדף מכוחות חיצונים הרודפים אחר האדם להממו ולאברו, ובשביל

ונבזים"י, ויהיה הבאר הזה לסימן ולאות לדורות הבאים שאין בה' אלוקינו השומע תפילת כל פה ורואה בצרות כל אחד מבריותיו, וזה באר לחי רואי, כלומר הבאר הזאת הוא האות והסימן ש'חי רואי' כלומר חי עולמים ב"ה הוא הרואה לכל צרותי והוא המושיע'.

בדברים הללו ביאר הר"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (הובא בליקוטי יהודה, וכן ביאר בשפתי צדיק אות לו) בלשון הכתוב (שם פסוק ז) 'וימצאה מלאך ה'', ולכאורה צריך ביאור מהו וימצאה, וכי חיפש אותה מקודם לכן, היה

מטר', כי משכן ה'מטר' הוא בתוך אלו העננים, והיינו שכל 'חשכות' עננים הללו אינה אלא מחמת השפע הטמון בהם, ומתוך צרה יבוא הגשם להשקות צמאי חסדיך, ולא היתה זאת לרעה כי אם לטובה.

כיוצא בדבר ביארו בהא דאיתא במדרש בפרשתן (בר"ר לט א), 'רבי יצחק פתח (פרשה זו), משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום, וראה בירה אחת דולקת, אמר תאמר שהבירה הזאת בלא מנהיג (פירוש, שאין לבירה בעה"ב שישמור להצילה מלהבה), הציץ עליו בעל הבירה אמר לו אני הוא בעל הבירה. כך, לפי שהיה אברהם אבינו אומר (לאחר המבול ודור ההפלגה) תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקב"ה ואמר לו אני הוא בעל העולם, ע"כ. ולכאורה צ"ב, מדוע כתב 'הציץ עליו בעל הבירה', ולא הביט וכיו"ב, אלא כוונתו, על דרך לשון המקרא (שה"ש ב ט) 'משגיח מן החלונות מציץ מן החרקים', וההפרש ביניהם, כי המשגיח מחלון הבית רואה את כל אשר לפניו, שהרי מרחב גדול פרוש לנגד עיניו לראות את הכל, לאידך המציץ מן החרקים וסדקי החלון אין מרחב לפניו, ולכן אינו רואה כי אם נקודה אחת, וזה כוונת הקרא, כי בעת ה'אורה' כשהכל מתנהל אצלו על מי מנוחות הרי כביכול רואה אותו הקב"ה מ'חלונות' הפתוחים, וכביכול הקב"ה מביט עליו כעל פרט מתוך הכלל, אך בעת צרה כשמרגיש שהוא יחידי בעולמו, ב'לחץ' זו הדחק', אז מביט עליו הבורא כ'מציץ מן החרקים', להביט רק עליו מתוך אהבה יתירה. וזה אשר רמזו שכשנראה לאדם ש'בירה דולקת' ואין לו עזרת מצר, ידע שדייקא אז 'מציץ עליו בעל הבירה' כמציץ מחור וסדק המשגיח בייחוד מן השמים. משל לאב שנתברך בכמה בנים ובנות, שאהבתו לכל אחד מהם כבן יחיד, והנה, בכל עת הוא זוכר את כולם שווה בשווה, זולתי כשאחד מהם שוכב ב'חדר הניתוחים' תחת סכיניו של הרופא, הרי אז כל מעייניו נתונים אך ורק לאותו הבן, לספק לו כל הצטרכויותיו אשר יחסרו לו ולרפואתו, כך הוא ממש כביכול לדידן, כל בני ישראל 'בניו' יחידי של 'אבינו' שבשמים הם, אך בעת שאחד מהם נמצא בעת צר ומצוק, אזי כביכול כל מעייניו של הבורא נתונים אך ורק לבן זה.

יב. צא ולמד במעלת שבורי לב, ועד כמה אהובים וקרובים הם לפני המקום ב"ה. ממה שמצינו בעת שעלה נבוכדנאצר מלך בבל על ירושלים, 'והגלה את כל ירושלים ואת כל השרים ואת כל גבורי החיל עשרת אלפים גולה וכל החרש והמסגר, לא נשאר זולת דלת עם הארץ' (מלכים ב' כד יד). וכתב ה'שבט מוסר' ('מעיל צדקה' אות תתקנו) וז"ל, בא וראה מעלת הדלים, כי הנה שרי ישראל וגדוליהם יכול האויב לשלוט עליהם וכו', אך הדלים השפלים כיון דשכינה עמם לא ניתן רשות לאויב לשלוט בהם והשאיר אותם בארץ, כי לא רצה הקב"ה לעזבם מאצלו וכו', ומה' יצא הדבר לשים בלבו להניחם כדי שלא יצאו מאצלו כי מרכבה שלו הם. עכ"ל. והדברים נוראים, ששבורי לב הם מרכבה לשכינה יותר מ'ארזי הלבנון אדירי התורה' - 'חרש ומסגר' שאמרו עליהם חז"ל (גיטין פח). 'חרש' - שבשעה שפותחין נעשו הכל כחרשין, מסגר - כיון שסוגרין שוב אינן פותחין (ופירש"י, הלכה שהם סגורים בה שאינם יודעים להשיב לשואליהם שוב אין לה פותחין אחרים), וכביכול הקב"ה צריך שהם יהיו עמו בקרבתו.

פ"א נסתלק לעולמו איש פשוט בעיר ראדין שלא היה ידוע כצדיק ותלמיד חכם ולא הודיעו על כך להגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, לאחר ששמע הח"ח על דבר פטירתו התרעם מדוע העלימו זאת ממנו, מדוע הפסידו ממנו את הזכות להשתתף בהלווייתו של אותו יהודי. תמהו המקורבים והמשמשים ושאלוהו מה ה'הפסד' הגדול, וכי היה צדיק נסתר... אמר להם החפץ חיים, הנה כתיב (משלי יז ג) 'בוחר לבות ה'', והרי שרק הקב"ה שהוא בוחן לבבות וכליות הוא היודע מי הוא 'צדיק', אבל אנו אין בידינו לדעת מי הוא 'צדיק'... אמנם אמרו חז"ל (ברכות ה). 'יסורין

באר הפרשה - פרשת לך לך

יש לרמוז בפסוק וירק את חניכיו שלושה מאות ושמונה עשר, רצה לומר שיה ז' תפלה, והיינו שע"י תפלה נצח להשונאים, וזה רמזו חז"ל בדבריהם אליעזר לבדו היה, רצה לומר א-ל עזרו על ידי התפילה, כדכתיב במשה (שמות יח ד) ויקרא שמו אליעזר כי אלוקי אבי בעזרי'.

וללמד בא, כי הגם ש'אין מקרא יוצא מידי פשוטו, ובוודאי יצא אברהם אבינו למלחמה עם שלוש מאות ושמונה עשרה עבדים, אך הנצחון לא היה כלל בכוח גבורתם או בטכסיסי המלחמה שלהם, אלא רק בזכות התפילות שנשא אברהם אבינו על הצלחתו במערכה.

וכך אמרו חז"ל (תנחומא בשלה ט) לפרש לשון הכתוב (ישעיה מא יד) 'אל תיראי תולעת יעקב' - 'למה נמשלו ישראל לתולעת, מה תולעת הזה אינו מכה את הארזים אלא בפיה, והיא רכה ומכה את הקשה, כך ישראל אין כוחם אלא בתפילה'.

זה עצמו נתווספה השמירה והבחירה [דהיינו, שמחמת שהוא 'נרדף' הקב"ה שומר ומגין עליו בשמירה יתירה ובוחר בו לחלקו] כדכתיב ואלוקים יבקש את הנרדף, ובכן אל יפול לב האדם עליו כשמוצא את עצמו נרדף הן בגשמיזם והן ברוחניות, כי רבים אשר אתו מאשר איתם. עכ"ל.

ישפוך שיחו - אין כוחנו אלא בפה

בפרשתן (יד יד), 'וישמע אברהם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו ילידי ביתו שמונה עשר ושלוש מאות וירדוף עד דן, וברש"י, 'רבותינו אמרו, אליעזר לבדו היה והוא מניין גימטריא על שמו'. הקשה הרה"ק ה'מאור ושמשי' זי"ע, מה ראו חז"ל לפרש את הכתוב שלא כפי פשוטו שהיו שם שמונה עשר ושלוש מאות חניכיו ילידי ביתו ולא רק אליעזר לבדו. ומבאר, כי הנה שי"ח רומז ל'תפילה' וכמו שאמרו חז"ל (ברכות כו:) 'אין שיחה אלא תפילה, שנאמר (תהלים קב א) 'ולפני ה' ישפוך שיחו', וזה

ממרקין כל עונותיו של אדם, ומאחר שנפטר זה היה 'בעל ייסורים' אם כן ודאי הוא צדיק ונקי, והיה נחשב עבורי זכות לחלוק כבוד אחרון לצדיק...

יג. כלומר, כשם שהתולעת בוטחת אך ורק בפיה, ואין עולה על דעתה כלל וכלל להביא גרזן או כל כלי אחר לגדוע בו את העץ, כמו כן נעמוד בתפילה מתוך אמונה שרק על ידה יושענו אבינו שבשמים, ובל נסמוך על שום דבר אחר שהוא יהא בעזרנו.

ידוע המעשה שהובא בגמ' (ב"ק נ) תנו רבנן, מעשה בבתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור גדול, באו והודיעו את רבי חנינא בן דוסא, שעה ראשונה אמר להם שלום, שניה אמר להם שלום, שלישית אמר להם עלתה, אמרו לה מי העלך, אמרה להם זכר של רחלים נזדמן לי וזקן אחד מנהיגו, אמרו לו נביא אתה, אמר להם לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי, אלא כך אמרתי - דבר שאותו צדיק מצטער בו יכשל בו זרעו, אמר רבי אחא אף על פי כן מת בנו בצמא, שנאמר (תהלים נ א) 'וסביבו נשערה מאד מלמד שהקב"ה מדקדק עם סביביו אפילו כחוט השערה. וקשה, מהו אומרו כך אמרתי, מה בא לומר לנו בזה, והיה לו לומר מיד 'דבר שאותו צדיק הצטער...', ועוד קשה, הרי למעשה מת בנו בצמא (וכן מקשים בתוספות).

ומישיב יישוב נפלא ב'שיטה מקובצת' בשם רבו רבי ישעי', כי מה שבנו מת בצמא אירע לאחר שנים רבות כשנחוניא כבר לא היה בין החיים, ולכן אמר 'כך אמרתי' - הכוונה שהתפלל על כך, ואמרתי 'טענה' זו כלפי שמיא - כיצד יתכן שבתו תמות והוא ינזק ע"י דבר שנצטער בו עבור אחרים, ואכן בטענה זו פעל פעולת טוב, ורק לאחר שנים כשכבר לא היה מי שיתפלל על כך אכן לדאבון לב מת בצמא (מחמת נשערה מאד). והיינו שעל ידי התפילה פועלים טובה וברכה, ולאידך - גם הזכות העומדת לאדם (דבר שנצטער אותו צדיק וכו') עדיין צריכים לבקש עליה בתפילתו... כי אפשר להשיג כלום בלא תפילה.

ענין זה מצינו גם במסכת נדרים (פא.) דאיתא שם, מפני מה אין מצויין ת"ח לצאת ת"ח מבניהן וכו', רבינא אומר שאין מברכין בתורה תחלה, ובדברי רש"י נראה שמדובר ב'תלמידי חכמים' העוסקים יומם ולילה בתורה, ולכן אינם מברכים שוב ברכת התורה ביום המחרת.... (נראה שהכוונה מחמת שאינם מסיחים דעתם מעסק התורה, וממילא אינם מתחייבים לברך) הקשה הגה"צ רבי יעקב גאלניסקי זצ"ל, א"כ אין זה אלא 'שבח' להם, מדוע מגיע להם 'עונש' נורא כזה שבניהם אינם ת"ח, והרי אין כל דופי בלימודם (כפי שפירשו שאר המפרשים בנדרים, עיי' ר"ן ועוד). וביאר הגר"י, שאכן אין כאן כל עונש, אלא 'מציאות', מאחר שאינם מתפללין ואינם מבקשים בכל יום ונהיה אנחנו וצאצאנו... ממילא אין ביניהם ת"ח (ולמעשה כהיום מברכין בכל יום מחדש, גם ת"ח...).

באר הפרשה - פרשת לך לך

(מתלמידי מרנא הבעש"ט הק' זי"ע) שעיקר הטעם שקיבל השי"ת את תפילתה הוא מפני שראה דמעות עיניה, וכמו שאמרו חז"ל (ב"מ נט.) 'אעפ"י ששערי תפילה ננעלו שערי דמעות לא ננעלו', על כן קראה ואמרה אתה א-ל ראיני.

וז"ל רבינו יונה בספרו 'שערי העבודה' (אות יא), והמתפלל בדמע תפלתו נשמעת שהרי שערי דמעה לא ננעלו,

וביותר מתקבלת התפילה כשהוא בוכה ומתחנן מעמקי נפשו, וכדכתיב בפרשתן (טו יא-יג), 'ויאמר לה מלאך ה' הנך הרה וילדת בן וקראת שמו ישמעאל כי שמע ה' אל עניך וכו', ותקרא שם ה' הדובר אליה אתה א-ל ראי' וגו', ולכאורה יש להקשות מדוע אמרה הגר אתה א-ל ראי ולא א-ל שומע, וכמו שנאמר לה 'כי שמע ה' אל עניך', ומבאר הרה"ק ה'אור החכמה' זי"ע

יסוד זה מצינו גם בדברי רבינו הרמב"ן (שמות ד י), שהנה משה אמר 'לא איש דברים אנוכי וכו' כי כבוד פה וכבוד לשון אנכי, ולכאורה צריך ביאור, היפלא מה' עשות נס כזה להסיר מאתו ערלת שפתי, בזמן שעשה ניסים ונפלאות לרוב בכל פרשת יציאת מצרים. אלא, כי לא יעשה הקב"ה נס אם לא התפלל האדם על כך, וגם את משה רבינו לא ריפא כי לא התפלל לרפואתו (וטעם הדבר שלא ביקש, כי אכן לא אבה להתמנות כמנהיגם של ישראל ללכת אל פרעה).

כיוצא בדבר אמר הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע (חידושי הרמ"ל אות פח) לבאר את התפילה 'ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת', ולכאורה מדוע עלינו להתפלל ע"ז שבוודאי השי"ת אינו מקפח שכר כל בריה. אלא ביאורו, דמן השמים אין נותנים רק בהתעוררות מלמטה – בתפילה, וצדיקים אלו שבוטחים כל כך בה' עד שאינם מתפללים על כך, עליהם יש לנו לבקש ותן שכר טוב...

עוד ביארו דמיון התפילה ל'תולעת' כלשון המדרש (תנחומא בשלח ט) 'למה נמשלו ישראל לתולעת, מה תולעת הזה אינו מכה את הארזים אלא בפיה, והיא רכה ומכה את הקשה, כך ישראל אין כוחם אלא בתפילה', כי כשם שהתולעת נוגסת בארז ולא ניכר מיד שום פעולה בארז, מ"מ אחרי שהיא חוזרת ונוגסת פעמים רבות מבלי להתייאש, הרי בסופו של דבר מפילה את הארז, כיו"ב ממש הוא בענין התפילה, יתפלל ויחזור ויתפלל, ואף אם עדיין לא נושע לא יתייאש אלא ידע נאמנה שכל תפילה ותפילה מקרבת את הישועה, וסופה לבוא.

בדרך זה ביארו את הפסוק (איכה ב יט) 'שפכי כמים ליבך נוכח פני ה'.' ומהו הלשון 'כמים', כי הנה מדרך העולם, בשעה שממלא אדם כוס מים כדי להרוות את צמאונו, והנה נתקל בדרכו ונשפכו לו כל המים, וכי מחמת זה ישאר בצמאונו, לא ולא, אלא ימלא בשנית כוס מים כדי להרוות צמאונו, ואם לבסוף גם כוס השניה נשפכה מידו ימזוג מיד 'כוס שלישי' וכן הלאה, כך נמי הדרך בצלות ובבעותא, אף אם רואה האדם שתפילתו לא נתקבלה בפעם הראשונה לא יפסיק מלהתחנן לפני בוראו, אלא ישוב להתפלל עוד ועוד עד שלבסוף יענוהו מן שמיא. יד. מעשה שהיה בימי הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע, באחד הערים נתבקש ה'מרא דאתרא' לשייבה של מעלה, חיפשו אנשי העיר רב חדש שימלא מקומו, על הפרק עלו כמה הצעות, אחד מהם היה תלמיד מופלג של ה'חתם סופר', ועוד תלמיד חכם אחר. לשם כך נסע החתם סופר עם תלמידו אל אותה העיר – להשתדל ולהמליץ על תלמידו כי ראוי הוא לכהן פאר כרב ומרא דאתרא בעיר ואם בישראל כעירם. אך כל השתדלויותיו של החתם סופר לא הצליחו, והרב השני נבחר לכהן פאר על פני תלמידו. באותה שעה נענה החתם סופר ואמר לתלמידו, מה אעשה וכל השתדלויותי אין בכוחם לעמוד לנגד דמעותיו של התלמיד חכם השני, שהיה הלה שופך דמעות כמים בתפילתו שיזכה להיבחר כרב... (י"ג, שהחת"ס נענה שאין בכוחו לעמוד נגד 'אמירת תהלים' שהרבה אותו רב לומר).

מן הבאר

כתב ב'ספר חסידים' (אות קל) וז"ל, יש אדם שאינו זכאי שיקבל המקום תפלתו, אלא בעבור תוקף תחנונים ודמעות עיניו אשר תמיד בוכה ומתחנן, אע"פ שאין בידו זכות ומעשים טובים מקבל הקב"ה תפלתו ועושה חפצו. וכבר מצינו בזהר הק' (ח"א רכג.) פל בר נש דאושד דמעיין קמיה דקודשא בריה הוא, אף על גב דאתגזר עליה עונשא, יתקריע, ולא יכיל ההוא עונשא לשלטא ביה – כל אדם ששופך דמעות לפני הקב"ה, אע"ג שנגזר עליו עונש – יקרע, ולא יוכל אותו עונש לשלוט בו.

טו. באחת השנים ב'מוצאי ר"ה' נענה הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע לתלמידו הרה"ק הרבי ר' בונם מפשיחא זי"ע (שבאותה התקופה היה עוסק לפרנסתו), בונם, מה אעשה לך, מן השמים נגזר עליך שתרד בשנה זו מנכסיך, ניסיתי

באר הפרשה - פרשת לך לך

ואתנה בריתי ביני ובינך וגו', זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריו המול לכם כל זכר, נוראות מצינו בדברי חז"ל (מסכת גרים פ"ד מ"ג) לבאר הטעם שציווה הקב"ה את אברהם למול את עצמו רק בהיותו בן צ"ט שנים ולא מקודם לכן, כי אילו היה אברהם נימול בהיותו בן עשרים שנה שוב לא היה גר בן עשרים ומעלה מתגייר [כי היה אומר שלא מצינו שהקב"ה מקבל גרים שהם בני יותר מעשרים], ורצה הקב"ה 'שלא לנעול דלת בפני גרים', על כן נתאחר מלצוותו עד שהגיע לתשעים ותשעה, וממילא יש כח ביד בולם להתגייר - שהרי עדיין לא הגיעו ל'זקנה' כזו. מעתה נישא קל וחומר, אם כה רצה הקב"ה לסייע ביד נכרים מאומות העולם שיוכלו להיכנס תחת כנפי השכינה, עד כמה חפץ הקב"ה בעמו ישראל... ופשיטא ופשיטא שכל אחד ואחד יכול 'למול' את עצמו וערלת לבבו אף בהיותו 'זקן מופלג' (לפי דמיונו, וגם כשהוא אמת), ול'התגייר' ולהיות בקטן שגולד מהיום ואילך" מבלי להביט על העבר כלל."

והדמעה היא כנגד ניסוך המים שהיו מנסכים על גבי המזבח, כדאמר בבראשית רבה (ע"ה טז) ר' בון אומר, כל אותן שנים שהיה יעקב בבית אל לא נמנע מלנסך וכו', ואלו הן הדמעות שהיה בוכה בשעה שהיה מתפלל בבית אל, עכ"ל.

ובך כתב בספר 'דרך משה' הנספח על 'ספר הגן' (תוכחת מוסר, ליום כ"ה) התפלה שמתפללים בדמעה היא חשובה וקרובה מאוד להתקבל, כידוע על פי מאמר חז"ל (ברכות לב:) מרוב חשיבות של תפלות שבדמעות. והנה, הפתח אשר נכנסים שם התפלות אשר המה בדמעות אינו פותח אותו פתח שום מלאך או ממונה"ן, כי אם הקב"ה בעצמו ובכבודו וכו', והקב"ה ברחמי יעתר לו וימלא משאלותיו לטובה אמן בן יהי רצון, עכ"ל.

לך לך - ללכת ממחשבת העבר ולהתחדש כבריה חדשה בפרשתן (י"א-א), ויהי אברהם בן תשעים שנה ותשע שנים וירא ה' אל אברהם ויאמר אליו וגו',

להמתיק את הדין אך לא הצלחתי... ואכן תיכף עם תחילת עונת הגשמים נפלו כל בני ביתו של הרבי ר' בונם למשכב בזה אחר זה, והוצרך 'לשפוך' הון רב לצרכי רפואה, לאחר שהתאוששו נסע לווארשא לעסוק במסחר, והתאכסן ב'מלון', ולא הצליח לעשות שום 'עסק', כעבור כמה ימים שלח בעל המלון לבקש ממנו שיפרע את דמי שהותו שם, ועשה הרה"ק חשבון כל ההוצאות שהיו לו בתקופה האחרונה, ונוכח לראות שמכל ההון הרב שהיה לו, בסך אלף וחמש מאות רובל לא נשאר בידו אפילו פרוטה לפורטה, ואף אין בידו לשלם לבעל המלון, ויצר לו מאוד, וביותר כאב לו על שאין בידו לפרוע חובו וחשש שמא יצא מכך חילול השם, ומרוב צער ויגון לבבו החל לבכות מעומק לבבו בבכי מר וסוער.

לאחר זמן מה נרגע והלביש על ה' יהבו וחזר לתלמודו, ולפתע נשמעו קול נקישות בדלת, פתח הר"ב את הדלת ואמר לו הלה שהוא שלוח מאת הגבירה הנודעת תמר'ל ברגסון (אשר הוזילה הון רב להחזקת צדיקי פולין) לומר לו שהיא שמעה על מצבו הקשה, על כן היא מציעה לו לעבוד אצלה בניהול החשבונות תמורת משכורת של ששה רובל לשבוע, בתחילה שמח על ההצעה, אך מיד חשב לעצמו אם כבר נפתח הפתח, וגלגל ההצלחה מתחיל לעלות כלפי מעלה, אם כן מה לי להסכים להיות פקיד בעבור משכורת קטנה... על כן אמר לשליח, חזור ואמור למי ששלחה אותך, שאיני מסכים להצעת העבודה, רק לזאת אסכים להיות שותף עמה בעסקיה... ויהי כששמעה את דבריו קצפה על כך... אך כעבור כמה ימים שלחה לומר לו שהיא מסכימה לתנאיו, ואף נתנה לו מעות לפרוע הקפותיו, ואכן נעשה שותף בעסקיה, ובאותה שנה הרוויחו סכום הגון, ותזרח לו השמש...

כשהגיע שוב הר"ב אל רבו החוזה הק' מלובלין, מיד כשנכנס פנה אליו החוזה ואמר, אמנם אמת הדבר שכן נגזר עליך כאשר אמרתי, אבל 'אויסווינען זיך האבן מיר נישט געשמוסט' - על בכיות ודמעות לא דברנו... טז. חידוש נפלא כתב רבינו הראב"ד להלכה (תמים דעים סי' קפד), שהנה אמרו חז"ל (שבת יב:) שאין ליחיד להתפלל אלא בלשון הקודש כי מלאכי השרת אינם מכירים בשאר לשונות ואינם מעלים תפילות הנאמרות בלשון ארמי, שהמתפלל מתוך דמעה יכול להתפלל אף בשאר לשון, כי שערי דמעות לא ננעלו, ואין לו צורך שיעלו המלאכים את תפילתו.

יז. מדעסקינן בעניין ה'התחדשות', וגם הזמן גרמא בהתחדשות בראשית השנה, עלינו להביא מה שאמר הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע בשם אביו הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע על המשנה בריש זבחים 'כל הזבחים שנזבחו שלא

לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה, חוץ מן הפסח ומן החטאת' (שהם פסולים לגמרי), וצריך ביאור, במה נתייחדו החטאת והפסח משאר קרבנות, ומדוע נשתנה דינם.

אלא, כי הפסח הוא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, 'לקיחה ראשונה' לעבודת ה', ועל לקיחה הראשונה להיות בתכלית השלמות – לכתחילה שבלכתחילה, ללא 'דיעבד' וכיו"ב, רק באופן המהודר ביותר, וממילא ייגררו אחריה כל מעשי המצוות אשר בהמשך. על כן דייקא בה נפסל 'שלא לשמה', כיו"ב היא החטאת אשר מביא ה'בעל תשובה' בעת חרטתו ותשובתו על העבירה, הוא הקרבן של בעל תשובה המתחיל מחדש את עבודתו, כל התחדשות צריכה להיות באופן הכי נעלה ומהודר, ומלמדנו להשכיל לימים הללו, ימי בראשית, - ראשית השנה, ראשית התורה (מתחילים מבראשית) וראשית ה'זמן' – שצריך להתחיל עם ברען (התלהבות) שיהא הכל באופן של לכתחילה שבלכתחילה. **ביוה"ק תשל"ז נלב"ע** לגנזי מרומים הרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זי"ע מאנטווערפן, והנה בגלילות אנטווערפן שוכנת הישיבה הידועה בוילרייק, מאחר שהבחורים שבו לביתם באמצע עשרת ימי תשובה נמצא שהרבה מתלמידי הישיבה לא השתתפו בהלווית הרה"ק, על כן כעבור חודש בי' חשון בהגיע עת 'הקמת המציבה' הם בקשו להשלים את הלוויה ולהשתתף במעמד הקמת המציבה, לשם כך פנו אל רה"י הגאון רבי יהודה טרעגער ובקשו רשות יציאה מהישיבה, רה"י לא אישר את היציאה מהישיבה, ורק אמר להם שובו אלי למחר, ויהי ממחרת פנו הבחורים מתוך ציפיה אל רה"י, והלה ענה להם בלאו, השארו כאן בישיבה ואל תבטלו מתורתכם בתחילת הזמן... הבחורים היו שבורים מאד מהוראה זו, אבל בלית ברירה קיימו את אשר נצטוו.

כעבור עשרים ושתים שנה ביום כ"ז חשון תשנ"ט נלב"ע לגנזי מרומים האדמו"ר הממשיך לבית פשעווארסק ה"ה הרה"ק רבי יענקלה זי"ע, בעודם מהלכים בהלוויה פגע רה"י אחד מתלמידיו שכבר נישא למזל"ט מזמן זמנים ועדיין נשא בליבו תרעומות (כמו רבים מחברים) על רה"י על שלא נתן להם להשתתף אז בהקמת מציבה. מעצמו נענה רה"י, באותו היום שבאתם לבקש אישור יציאה דחיתי אתכם ביום, התדעו על מה ולמה, כי באמת לא ידעתי כדת מה עלי לעשות, מצד אחד מדובר ברבי קדוש ונורא ומצד שני הרי אנו עומדים בתחילת הזמן... לכן נסעתי לחתנו הרבי החדש (שזה עתה נלב"ע), ושאלתי את פיו מה עלי לעשות, ענה לי הרבי, בעיר מוצאי אשר גרתי בה לא היו ישיבות, על כן אינני מכיר ב'הלכות ישיבה'... אבל זאת אני מכיר פשוטע גמרא, שם כתיב 'רישא לא מחסרא' (אין התנא מחסיר בראשית דבריו במשנה), ורמז לו שאין להחסיר מסדרי הלימוד בראשית הזמן. אמנם לא אמרתי לכם זאת בשם הרבי כי לא אבה להורות לי ברור את הפסק, גם לא להגיד בשמו, אבל עתה אחר פטירתו אגלה את אונכם בטעם הדבר.

יח. הנה כתיב בסוף פרשת נח על כל משפחת תרח ויצאו אתם מאור כשדים ללכת ארצה כנען ויבאו עד חרן... וימת תרח בחרן' (יא לא-לב), ובפרשתן כתיב גבי אברהם (יב ה) 'ואת הנפש אשר עשו בחרן ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען, ורמז יש בדבר, כי הכל יוצאים ללכת אל ארץ כנען, ורק אברהם הגיע, ולא נתפעל מה'חרן' – נפילות אשר אירעו על אם הדרך, אבל ה'תרח' אך רואה את החרון ומיד מת על אתר... מבלי להתרומם מעפרו לשוב על מעמדו הטוב.

וכך מרומז ב'טעמי המקרא' שבפרשתן בפסוק (יג יח) 'ויאהל אברם ויבוא וישב באלוני ממרא', שה'טעם' בתיבות 'ויבוא' הוא 'תביר' (שהוא מלשון 'שבר'), וכן גם תיבת 'וישב' טעמה הוא תביר, והרי זה מרמז ל'שבר על שבר הושברנו', ואף על פי כן לא נסוג ליבו אחור אלא המשיך בשלו 'ויבוא וישב'...

מן הבאר

דברים נפלאים כתב כ"ק אדמו"ר מראחמיסטריווקא זי"ע (ארה"ב) בספרו 'אמרות טהורות' (דף ע) בשם הרה"ק ה'זרע קודש' זי"ע (בפרשתן בדיבור השלישי), וז"ל, דהנה, אילו היה אברהם אבינו נותן דעתו על עצמו, מאיזה אדם נולד (אביו תרח) ומאיזה מקום שפל הוא בא, היה קשה לו מאד לחשוב שיש לו מציאות ויכולת כלל לעבוד את השי"ת, כי בכל עת שיעלה על זכרוננו מאיזה מקום שפל הוא בא, אז יחשוב בנפשו לומר – מי אני ומה אני חשוב שאהיה ראוי לעבוד את השי"ת. וכן בכל אדם, כאשר יזדמן לפעמים שהוא נופל קצת, אזי הוא עלול לחשוב כן על נפשו, מה אני חשוב שאוכל לעבוד את ה'. ועל זה אמר הקב"ה לאברהם לך לך – לאז זיך אפ פון די אלע זאכן (עזוב עצמך מכל המחשבות הללו) ורק לך לעבוד את השי"ת, מען דארף זיך מחזק זיין (צריך להתחזק).

באר הפרשה - פרשת לך לך

בפרשתן (טו ה), 'ויוצא אותו החוצה' ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם ויאמר לו כה יהיה זרעך, ביאור נפלא ביאר הגה"צ רבי מאיר שפירא מלובלין זצוק"ל (בספרו אמרי דעת) שהרי כל בר דעת יודע שאי אפשר לאדם לספור

ולידע מנין הכוכבים, ומכל מקום כאשר אך שמע אברהם את ציווי הבורא - 'ספור הכוכבים', מיד החל לספורם בלא לחשוב חשבונות הרי ממילא לא אוכל לספורם ומה לי להתחיל בזה כלל, ועל זה נאמר לו 'כה יהיה זרעך' - רצוני שבך ינהגו בניך אחר כך, שלא

יט. הנה איתא במדרש (בר"ר פז ח) על האמור אצל יוסף הצדיק 'וינס ויצא החוצה' (להלן לט יב) 'קפץ בזכות אבות, היאך מה דאת אמר ויוצא אותו החוצה', וביארו צדיקי הדורות על פי מה שהביא רש"י בשם חז"ל לפרש מה שנאמר כאן אצל אברהם 'ויוצא אותו החוצה' - הוציאו מחללו של עולם והגביהו למעלה מן הכוכבים'. והכוונה בזה, כי אברהם אבינו אמר ש'בדרך הטבע' אין לו בנים, הוציאו הקב"ה מחללו של עולם, לומר לו כי הנהגת בני ישראל הינם מעל דרך הטבע, הם עובדים את בוראם מעל דרך הטבע, ואף הוא ית' נוהג עמם באופן זה, ומכאן היו לו ליוסף הצדיק כוחות לנוס ולצאת החוצה, כי הנסיון הלזה היה נסיון קשה ונורא שלא היה יכול לעמוד בו אלא בכוחות על טבעיים, וזו ירושה לנו היא מאבותינו, כי נטבע בכל אחד ואחד מישראל את הכוחות והסייעתא דשמיא לעבוד את השי"ת אף 'מחוץ' לכוחותיו, למעלה למעלה מדרך הטבע.

ידוע המעשה שפעם הלך הבעש"ט הק' זי"ע ביחד עם נכדו הרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז זי"ע שהיה אז רך בשנים, ועל אם הדרך פגע בהם כומר שהיה מצורע ומלא בנגעים, וביקש מהבעש"ט הק' עצה ותרופה להיפטר מאותם נגעים רעים, אמר לו הבעש"ט כי כל זה בא לו מאחר שהוא כרוך אחר תאוותיו, ואין לו עצה אלא לחדול מהם, בכך הכומר שאין לאל ידו להתגבר על התאוות, ובכסילותו הוסיף לשאול את הבעש"ט, וכי אתם יש בכוחכם להתגבר עליהם, הראה לו הבעש"ט על ה'דיקנא קדישא' שלו שכבר הפך לבן, והיתה כוונתו להשיבו שהינו כבר זקן בא בימים ואין לו שייכות לאותם תאוות רעות. לאחר מכן שאל הרבי ר' ברוך'ל את זקנו מפני מה לא אמר לו את האמת, שהוא יהודי, ויהודי יש לו כוחות לפרוש מן הרע, ענהו הבעש"ט, שאי אפשר להסביר לגוי מהו יהודי, כי אין נכרי ערל יכול להשיג ולהבין במהותו של יהודי... לימים סיפר הרבי ר' ברוך'ל מעשה זה, והוסיף ואמר, זקני הק' אמר שגוי לא יכול להבין מהו יהודי, ואני אומר כי אף היהודי עצמו אין לו כל השגה להבין מהו 'יהודי', וכמה כוחות אדירים יש בקרבו להתגבר על כל היצרים הרעים...

סיפר הגה"ח רבי לייבל קוטנער ז"ל (מזקני חסידי גור הנודעים אחר המלחמה) שבימי המלחמה שהה במחנות העבודה עם עוד יהודים רבים, והכריחו אותם לעבוד דבר יום ביומו במפעל יצור גדול עבודה קשה ומפרכת, באחד הימים התקלקלה מכונת הייצור וממילא לא היה לרבי לייבל 'עבודה', כי הכל היה תלוי באותה מכונה אדירה ועצומה, כמובן שהשמחה היתה גדולה עד מאד, על המנוחה (חופש) שניתן במתנה מן השמים, הרשע הממונה נכנס שמה וראה את הנעשה, כשר"ל אומר לו הנני הולך הביתה (למחנה) כי אין מה לעשות כאן מבלי כלי עבודה, פתח הרשע בצעקות, מה הולכים הביתה - לא ולא, ממשיכים לעבוד... אמר לו, איך נעבוד והמכונה איננה עובדת, מה נעשה, אין בידי לתקן בעצמי מכונה גדולה כל כך, גער הרשע אתה יהודי - אתה יכול... והיינו, אל תספרו לי סיפורים שהמכונה התקלקלה, יהודי אתה ויהודי יכול הכל, אם רק יש לו רצון לכך (ואכן, רבי לייבל פתח המכונה והצליח להרכיב הכל).

ולמד מזה רבי לייבל, כל אחד ותירוציו, איני יכול לקום בבוקר, איני יכול ללמוד, איני יכול להתגבר על יצרי, אפילו רשע גמור זה הבין שכל יהודי יכול הכל - אם אך ירצה, והאומר איני יכול ידע שהוא כאומר איני רוצה (והנך שמח שאינך יכול, אינך מגביר בך את הרצון לטוב). ובאמת נמצא כן בדברי רש"י (לעיל ד ז) לפרש מה שאמר הקב"ה לקין 'ואליך תשוקתו ואתה תמשול בו', ופירש רש"י, 'הוא יצר הרע תמיד שוקק ומתאוה להכשילך, ואתה תמשול בו, אם תרצה תתגבר עליו', והרי לך להדיא שהכל תלוי ברצון, אם תרצה תתגבר, ואם לא תרצה...

ומעתה יומתק לנו ב'כפתור ופרח' לדברי המדרש (שהובא רבות בספה"ק) 'בשעה שאמר הקב"ה אנכי ה' אלוקיך נענה משה רבינו ואמר שלא עשני גוי', והכל מתייגעין להסביר מה ענין זה לזה, ולפי הנ"ל יתבאר היטב, כי משה רבינו אמר, אכן בני ישראל שומעים כעת עשרת הדברות ומקבלין עול תורה ומצוות, אבל ל'בשר ודם' יש בכל עת תירוצים, איני יכול, איני יכול, לזה אמר שלא עשני גוי - כי הגוי אכן אינו יכול, אבל היהודי יכול ויכול.

באר הפרשה - פרשת לך לך

יתפעלו ממחשבות ייאוש, אלא יקפצו אל תוך העבודה ויתחילו עשות את המוטל עליהם^כ. ומפורש אמרו חז"ל 'לא עליך המלאכה לגמור' (אבות ב טז)^{כא}, והקב"ה כבר ישלים המלאכה כדכתיב (תהלים נו ג) 'לא-ל גומר עלי'.

'הא-ל' המושיע' יושענו בכל מיני ישועות^{כב}, ברוח ובגשם, ונזכה להיות מתלמידיו של אברהם אבינו ולקיים 'והאמין בה', עדי נגאל בקרוב בגאולה שלימה בב"א.

כ. ידועה התמיהה מדוע הנסיון של 'לך לך' נכתב בתורה ונסיון של 'אור כשדים' לא נכתב (ואף לאלו מהראשונים הסוברים שאור כשדים בכלל 'עשרה נסיונות' היה, הרי ה'נסיון' הזה לא נכתב בפירוש בתורה), ואמרו בדרך רמז, כי הרבה הם האנשים שבלילה בעלותם על יצועם יקבלו עליהם עול מלכות שמים באהבה עד כדי מסירות נפש, וכמו שכתב הרה"ק הרר"א מלז'ינעסק זי"ע ב'צעטיל קטן' (אות א), וז"ל, בכל עת ורגע שהוא פנוי מן התורה ובפרט שהוא יושב בטל בחדר או שוכב על מטתו ואינו יכול לישן יהיה מהרהר במצות עשה זו של 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' (ויקרא כב לב), וידמה בנפשו ויצייר במחשבתו כאילו **אש גדול ונורא בוער לפניו עד לב השמים והוא בשביל קדושת השי"ת שובר את טבעו ומפיל את עצמו להאש על קידוש השי"ת**. אמנם, כל זה אינו אלא בלילה, ואילו בהגיע הבוקר, כשהשעון מורה לו לקום, נו, לך לך – צא ממיטתך... הרי אז הילד איננו, איננו שומע כלל בקול ה'שעון המעורר'... ולכן דייקא נסיון זה נכתב בתורה לגודל חשיבותו. ואין הדברים אמורים רק לעניין השכמת הבוקר, אלא הוא ציור ומשל על דרכו של עולם, אשר רבים מפליגים ב'מחשבותיהם' עד כדי מסירות נפש ממש, אך כשמגיע 'למעשה' הרי הוא 'ישן'... וכנגד זה דיבר הכתוב לך לך, תתחיל ללכת...

וכך אמרו ב'קאצק', שהציווי הראשון שאמר הקב"ה לאברהם אבינו הוא 'לך לך', כי הדבר הראשון שצריך לומר לעצמו הוא לך לך ממקומך, אל תישאר באותו מקום... וכל אחד יודע בעצמו מהו הדבר המעכבו מלהתעלות שעל כך נאמר לו לך לך...

כא. וכמו שפירש רש"י בפרשתו לפרש הכתוב (יד ט) 'ארבעה מלכים את החמשה - אעפ"כ נצחו המועטים, להודיעך שגבורים היו, ואעפ"כ לא נמנע אברהם מלרדוף אחריהם', בידעו כי על היהודי לעשות רק כפי יכלתו וממילא יהא הקב"ה בעזרו.

כב. וכמו שאיתא מהרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע (אמ"פ לך כ) עד פרשת לך שקורין ענין אברהם אבינו ע"ה העולם נבון, ומפרשה זו מתעורר חסד אברהם (שהוא ממידת החסד) ונעשים ישועות בעולם.

ישקו העדרים

ואברהם בן תשעים ותשע שנה (יז כד)

הנה איתא בגמרא (ב"ק צז:) 'מטבע של אברהם אבינו, זקן וזקינה מצד אחד, בחור ובתולה מצד אחר', שאברהם אבינו לימדנו בזה, שאף הנמצא במצב של 'זקן וזקינה', עדיין אין מאוחר, ובכוחו להתחדש כמו 'בחור ובתולה', ללא כל שינוי.

סיפר הגה"צ רבי נטע פריינד זצ"ל שהיה מתלמידיו של הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל בעל ה'אבן האזל', שפעם אמר לו רבי איסר זלמן, היום נהייתי בן שמונים שנה, צריך 'לקחת את עצמי בידיים' ולהתחיל ללמוד... ואמר את זה בפשטות גמורה כאילו הוא בחור צעיר הלומד ב'שיבה קטנה' ועומד בתחילת הזמן...

כיו"ב שמענו לספר בשם אחד מגדולי הת"ח שבעיה"ק ירושלים שליט"א, שזכה לקרבה מיוחדת ודלת פתוחה אצל הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל, מעודי היתה לי השתוקקות להכנס ולהתברך אצל הגרי"ש בליל א' דר"ה, כי אז הוא הזמן היחיד שמברכים 'לשנה טובה תכתב ותחתם', שכן למחרת כבר מברכים רק על החתימה 'גמר חתימה טובה', אך מאחר שבקהלתנו גומרים את עבודת הלילה מאוחר מאד (תפילה ועריכת השולחן) לא הצלחתי להגיע אל הגרי"ש בליל א' דר"ה, בשנת תשע"ט כשהגרי"ש כבר היה בן תשעים ותשע שנים החלטתי לצאת לדרך לביתו אחר ה'טיש', וכך אגיע לביתו בשעה 3 כשהוא כבר מזמן אחר קימת הבוקר ועוסק בתורה, וחשבתי שאף שאצל הגרי"ש כבר נחשב כבוקר, אבל מאחר שאני עדיין בעבודת הלילה יוכל לברכני 'תכתב ותחתם'.

בהגיעו מצא את הגרי"ש עוסק בתורה במתיקות עצומה, ממש 'נפשי יצאה בדברו', משראהו הגרי"ש נבהל בתחילה, אך הוא אמר לו שהכל בסדר, רק רצה לקבל ברכתו בליל א' דר"ה (עם כל הפשעטיל הנ"ל), הגרי"ש ברכו, ואח"כ הראה לו את הגמרא, ואמר לו אנגעהויבן די יאהר מיט א התחדשות (התחלנו את השנה עם התחדשות).

הגאון יצא משם כשכולו אחוז התפעלות עצומה, הרי לך פוסק הדור בן תשעים ותשע שנים (לא שבעים או שמונים), כבר הגיע לפסגת ה'מעמד'... והוא חי עדיין עם שאיפות כבחור בן 13... הריהו מתחיל את השנה בהתחדשות... מה נאמר לבחורים צעירים שנדמה להם כי כבר אין להם סיכוי ותקווה טובה... או לאברכים בני 25 שרואים עצמם מיואשים לגמרי, ומי מדבר מבני 50-60 הרואים עצמם כלאחר מעשה... לא ולא... לעולם יתחיל בהתחדשות ויוכל להגיע מעלה מעלה.

משל נפלא אמר הגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל, עיר אחת היתה יושבת בבקעה למרגלות הר רם גבוה ונישא, והנה כאשר באו לפתוח בה חנות גדולה לספק כל צרכי התושבים הלכו לתור אחר מקום גדול ורחב ידיים, ולא מצאו אלא בראש ההר... בדלית ברירה הקימו שם את החנות, ומני אותו היום ואילך נאלצו בני העיר לכתת רגליהם לעלות ולטפס במעלה ההר, עד שהתעורר איש אחד 'בעל חסד' עצום בגופו ובממונו, ובלביבו החם רכש מכספו רכב גדול (הנקרא 'טנדר'), והכריז בקול גדול, כי שלש

ישקו העדרים

פעמים ביום, ערב בוקר וצהריים, הוא אוסף את אנשי העיר ונוסע אל החנות, כל המעוניין יצטרף אליו חנם אין כסף. שמחו כולם על ה'רווח והצלה', ואכן בכל יום ויום היה נוסע ג' פעמים, ורכבו מלא עד אפס מקום...

עם הזמן התקלקל ה'מזגן' (עירקאנדיש"ן) ובימי החום הוכרחו הנוסעים להזיע כהוגן, ולא עוד אלא שכיסוי (ריפוד) הכסאות שברכב נקרע מעת לעת, ועל הכל נחלש ה'מנוע' (מאטאר) מרוב יגיעה ועמל שנים, ובקושי הצליח ליסע לאטו כשהוא 'כורע תחת משאו', והיו הנוסעים יוצאים 'לעזור' לרכב ולדחוף אותו עד שיחזור לחיים...

באסיפת ז' טובי העיר שנערכה באותה תקופה לדון בענייני העיר וטובתה עלה על ה'שולחן' ענין הרכב זכור לטוב... והתעוררו כולם ששורת הדין נותנת לקנות רכב חדש ומפואר לאותו צדיק כהכרת הטוב על כל פעלו המבורך במשך שנים למען אנשי העיר, אולם הלה מיאן נחרצות באמרו 'מרכבה' זו היא 'חפצא' של גמילות חסדים, ואין בידי להיפרד ממנו.... וככל שניסו להפציר בו העלו חרס בידם. עד שקם חכם אחד ואמר, הבה נחליף את המנוע הישן בחדש, גם נרפד את המושבים הקרועים, נשפץ את כל הרכב מבפנים, רק את ה'פח' המקיף את הרכב מבחוץ נשאיר כאשתקד, ולא יכיר בעליו שעשינו כאן איזה דבר וחצי דבר, בלילה ההוא נטלו ממנו את המפתח (עם 'תירוץ' כלשהו), נכנסו העסקנים לתוך הרכב הרכיבו ותיקנו כל הנדרש מבפנים, ואילו כלפי חוץ לא היה שום סימן לאותה 'התחדשות'...

בבוקר התיישב הנהג על מקומו, וכאשר ראה שהרכב מלא באנשים ביקש מכמה שירדו לדחוף מאחור, אך המה אמרו לו אין צורך בדבר, סובב את המפתח והדלק את המנוע.... צחק אליהם כי מכיר הוא נפש 'בהמתו' ולא תצליח לנסיעה... אך הם בשלהם, ואכן שמע בקולם וראה זה פלא הטנדר זינק במהירות כאילו 'יצא היום מ'בית היוצר'... אחר כמה רגעים ביקשו ממנו להדליק את המזגן, אמר להם כבר עידן ועידנים שהמזגן 'מת'... הפצירו בו מה אכפת לך לנסות... לחץ על הכפתור ואוויר קר וצונן קידם את פניהם... ממש מעשה ניסים... עד שהסבירו לו מה ש'עוללו' באישון ליל...

על דרך זה ממש, הקב"ה מחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית, וממלא אותנו בכוחות חדשים, ורק כלפי חוץ נראה כקנקן ישן... אך במקום לנסות להדליק את הלב הרי אנו אומרים והלא אמש היה הלב 'יבש'... כבר זמן רב שאין אנו 'יכולים' להתגבר... אין לנו אלא 'לנסות' ואז נראה עד כמה כל הכוחות הם דשנים ורעננים... והדברים אמורים ביותר בעבור עלינו ימים הקדושים, מתחילים שנה חדשה, נשמה נקיה אחר ימים כאלו, וכן לענין כל יום ויום שנצטווה האדם 'יהיו בעיניו כאילו היום ניתנו', ועדיין, הננו מיואשים מעצמנו, וממתינים ש'ידחפו' אותנו לעלות כאותו בעל רכב ישן וזקן, אין לנו להמשיך בהרגלנו הישנים, רק 'לזוז' ולהתחדש, לנסות ונראה כי הכל מתעלה ונוסע כלפי מעלה מעלה, שהרי הקב"ה מלא אותנו מאוצרותיו הקדושים, ואפילו אם 'הגוף' נשאר כמות שהיה, אבל 'מבפנים' הכל חדש!...